

ВІДГУК

офіційного опонента,
доктора педагогічних наук, професора
Цини Андрія Юрійовича
на дисертацію Ребриної Марини Василівни
«Методика підготовки майбутніх учителів технологій в умовах
освітньо-наукового кластеру»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та технології)

Актуальність теми дисертації. Сучасний етап розвитку вищої педагогічної освіти та технологічної освітньої галузі обумовлені потребами підготовки конкурентоспроможних учителів технологій для Нової української школи і післявоєнної відбудови України. Особливого значення набуває підготовка майбутніх учителів технологій, де поєднуються сучасні трансформаційні процеси, спричинені глобалізацією, цифровізацією, інтеграцією науки, освіти й виробництва та наслідками повномасштабної війни. У цьому контексті актуалізується проблема пошуку нових організаційних моделей підготовки майбутніх учителів технологій за запропонованим у дисертації кластерним підходом, який передбачає інтеграцію ресурсів закладів вищої освіти, наукових установ, виробничих підприємств та інших партнерів у єдиному освітньо-науковому середовищі.

Актуальність обраної теми зумовлена інноваційним форматом взаємодії освітніх, наукових і виробничих інституцій, що забезпечує створення та впровадження інноваційних педагогічних і технологічних рішень у процесі професійної підготовки майбутніх учителів технологій. Відсутність комплексного наукового обґрунтування методичного забезпечення підготовки майбутніх учителів технологій саме в умовах освітньо-наукового кластеру вказує на своєчасність і важливість наукового завдання щодо розроблення інноваційної методики підготовки, організаційно-педагогічної моделі кластерної взаємодії, відповідного навчально-методичного забезпечення та експериментальної перевірки їх ефективності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Сформульовані в дисертації М. Ребриної наукові положення, практичні рекомендації та висновки є логічно обґрунтованими та достатньо взаємопов'язаними і доказово підтвердженими результатами теоретичного та експериментального дослідження. Чітке формулювання мети, об'єкту, предмету та завдань дослідження, використані дисертанткою теоретичні, емпіричні та статистичні дослідницькі методи, які є однозначно відповідними задекларованому предмету дослідження, забезпечили достовірність одержаних здобувачкою результатів. Представлені в дисертації практичні рекомендації мають прикладну спрямованість, є належним чином аргументованими та можуть ефективно використовуватися у процесі професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічних ЗВО. Це є підтвердженням високого ступеня наукової достовірності та практичної значущості проведеного дисертанткою дослідження

Наукова новизна дослідження. Наукова новизна результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що авторкою вперше: розв'язано актуальну науково-прикладну проблему вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів технологій в умовах освітньо-наукового кластеру; теоретично обґрунтовано та розроблено методику професійної підготовки майбутніх учителів технологій, що базується на кластерному підході та забезпечує інтеграцію освітньої, науково-дослідної й практичної діяльності всіх учасників освітнього процесу. Удосконалено сутність понятійного конструкту «освітньо-науковий кластер» у контексті професійної підготовки майбутніх учителів технологій та обґрунтування механізмів взаємодії закладів вищої освіти, наукових установ і виробничих партнерів. Наукова обґрунтованість і практична значущість одержаних результатів для розвитку методики технологічної освіти та системи підготовки педагогічних кадрів обумовлені належним експериментальним підтвердженням теоретичних положень дослідження.

Практичне значення результатів дослідження. Розроблена та перевірена дослідно-експериментальним шляхом методика підготовки майбутніх учителів технологій в умовах освітньо-наукового кластеру у вигляді комплексу навчально-методичного забезпечення (методичні рекомендації щодо організації професійної підготовки студентів, система дослідницьких, проєктних і практико-орієнтованих завдань, а також діагностичний інструментарій для визначення рівнів сформованості професійної готовності майбутніх учителів технологій) можуть ефективно використовуватися в освітньому процесі педагогічних ЗВО. Розроблені авторські матеріали доцільно використовувати під час модернізації освітніх програм, удосконалення змісту професійної підготовки, організації педагогічної практики та підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Оцінка змісту та структури дисертації. Дисертаційна робота Марини Ребриної є цілісною, завершеною та логічно побудованою. Її структура достатньою повнотою відповідає поставленій меті, завдання, об'єкту та предмету дослідження. Зміст дисертації має чітку композиційну структуру, характеризується чіткістю внутрішньої послідовності його викладу та логічним взаємозв'язком структурних компонентів матеріалу. Авторці вдалося реалізувати системний підхід до вирішення проблеми дослідження з дотриманням високої культури дослідницької методології.

У вступі переконливо представлено обґрунтування актуальності теми дослідження, визначено стан розробки проблеми, коректно сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет, концептуальні засади та методи дослідницької діяльності, переконливо розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, представлені дані щодо їхнього впровадження та апробації. Всі складові змісту вступу відповідають вимогам до оформлення дисертаційних робіт, що сприяє чіткому розумінню викладеної авторкою концепції дослідження.

У першому розділі дисертації, присвяченому теоретико-методологічним засадам професійної підготовки майбутніх учителів технологій, дисертанткою

ґрунтовно проаналізовано філософську, психолого-педагогічну та методичну літературу, нормативно-правові акти, системно узагальнено досвід вітчизняних та зарубіжних науковців щодо професійної підготовки педагогічних кадрів. Суттєвою перевагою теоретичного дослідження є уточнення сутності таких ключових понять дослідження, як «освітньо-науковий кластер», «методика підготовки майбутніх учителів технологій», «професійна готовність майбутнього вчителя технологій», які виступають важливою теоретичною основою всіх наступних розробок авторки дисертації. Представлене наприкінці першого розділу обґрунтування методологічних засад дослідження дієво сприяє логічному переходу до практичної складової змісту дисертаційної роботи.

Конструктивний характер другого розділу дисертації обумовлений представленням у ньому основних результатів авторських наукових розвідок. Авторкою науково запропоновано та розроблено структуру і змістові компоненти методики підготовки майбутніх учителів технологій в умовах освітньо-наукового кластеру, розкриті педагогічні умови її реалізації, форми, методи і засоби навчання здобувачів освіти. Особливу увагу привертає обґрунтована авторська структурно-функціональна модель методики, яка представлена цілісно, є логічною та практично зорієнтованою. Важливим у представленій у дисертації моделі виступає комплекс навчально-методичного забезпечення для ефективного функціонування освітньо-наукового кластеру та система діагностики сформованості, за його сприяння, професійної готовності майбутніх учителів технологій.

У третьому розділі дисертаційної роботи, присвяченому дослідно-експериментальній перевірці ефективності запропонованої авторської методики, дисертанткою докладно представлено опис організації та проведення педагогічного експерименту, схарактеризовано його етапи, критерії, показник та рівні сформованості професійної готовності майбутніх учителів технологій засобами освітньо-наукового кластеру. Одержані дослідні дані детально представлені у тексті дисертації М. Ребриної із застосуванням

сучасних методів статистичного аналізу. Це сприяло високому рівню переконливості та достовірності отриманих результатів дослідження. Представлені у третьому розділі рисунки, діаграми, таблиці доцільно унаочнюють презентацію результатів дослідницької роботи та суттєво покращують їхнє сприйняття.

Позитивно оцінюючи загальні висновки дисертаційної роботи, вважаємо за необхідне відзначити їхню логічну завершеність щодо проведеного дослідження, цілісність узагальнення одержаних дисертанткою основних наукових результатів та відповідність сформульованим у вступі до роботи завданням. Висновки достатньою мірою конкретизовані, містять рекомендації як теоретичного, так і практичного характеру та переконливо висвітлюють особистий внесок М. Ребриної у розв'язок проблеми дослідження. Представлений у дисертації список використаної літератури та інформаційних джерел широко охоплює низку нормативних документів, сучасних інформаційних ресурсів, що засвідчує їхню ґрунтовне опрацювання авторкою наукової літератури. Розміщені наприкінці дисертації додатки характеризуються нами як змістовні, такі, що доцільно доповнюють основний текст дисертаційної роботи та виступають переконливим підтвердженням практичної спрямованості проведеного дисертанткою дослідження.

Отже, структура та зміст дисертаційної роботи повністю відповідають вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Дисертації притаманні логічна побудова та послідовність викладу науково-методичного матеріалу, аргументованість та обґрунтованість висунутих авторкою наукових положень. Дослідження є завершеним та характеризує високу науково-педагогічну культуру його авторки. Водночас окремі дискусійні зауваження та пропозиції, висловлені нижче, не знижують загальної позитивної оцінки структури та змісту дисертаційної роботи та не впливають на її цінність у науковому та практичному планах.

Дискусійні положення та зауваження. Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та пропозиції:

1. У першому розділі дисертації авторкою здійснено ґрунтовний аналіз наукових підходів до професійної підготовки майбутніх учителів технологій та розкрито сутність освітньо-наукового кластеру як інноваційної форми організації освітнього процесу. Водночас аналіз зарубіжного досвіду, хоча й є достатньо змістовним, переважно має описовий характер. Бажано було б ширше представити порівняльний аналіз моделей кластерної взаємодії, що функціонують у країнах Європейського Союзу, визначити їхні спільні й відмінні ознаки та більш чітко окреслити можливості адаптації найбільш успішних практик до системи професійної підготовки майбутніх учителів технологій в Україні. Такий аналіз посилив би міжнародний контекст дослідження та аргументованість авторської концепції.

2. Позитивно оцінюючи проведений авторкою аналіз понятійно-категоріального апарату дослідження, слід зазначити, що окремі базові поняття, зокрема «освітньо-науковий кластер», «методика підготовки майбутніх учителів технологій» та «професійна готовність майбутнього вчителя технологій», розглядаються переважно із позицій педагогічної науки. На нашу думку, доцільним було б більш повно розкрити міждисциплінарний характер поняття «кластер», залучивши сучасні наукові підходи з теорії інноваційного розвитку, освітнього менеджменту та економіки знань. Це дозволило б глибше обґрунтувати методологічні засади функціонування освітньо-наукового кластеру як відкритої інноваційної системи та посилити теоретичну базу дослідження.

3. Другий розділ дисертації містить науково обґрунтовану методику підготовки майбутніх учителів технологій в умовах освітньо-наукового кластеру, визначено її структуру, змістові компоненти, педагогічні умови, форми та методи реалізації. Водночас, на нашу думку, робота виграла б від більш детального представлення навчально-методичного забезпечення

запропонованої методики. Зокрема, доцільно було б у додатках навести приклади авторських навчальних модулів, кейсів, проєктних завдань або фрагментів навчально-методичних матеріалів, що використовувалися під час реалізації методики в освітньо-науковому кластері. Це сприяло б кращому розумінню можливостей її практичного впровадження в закладах вищої педагогічної освіти.

4. Позитивно оцінюючи запропоновану авторкою структурно-функціональну модель методики підготовки майбутніх учителів технологій, варто зазначити, що окремі механізми взаємодії суб'єктів освітньо-наукового кластеру (закладів вищої освіти, наукових установ, роботодавців, виробничих підприємств та інших партнерів) розкрито переважно на концептуальному рівні. Доцільним було б більш конкретно описати організаційні механізми такої взаємодії: порядок координації діяльності учасників кластеру, розподіл їхніх функцій, цифрові інструменти комунікації, а також критерії оцінювання ефективності партнерської співпраці. Це посилює б прикладний аспект запропонованої методики та спростило б її адаптацію до практики діяльності інших закладів вищої освіти.

5. У третьому розділі дисертації авторкою ґрунтовно представлено організацію, хід і результати педагогічного експерименту, наведено критерії, показники та рівні сформованості професійної готовності майбутніх учителів технологій, а також підтверджено ефективність запропонованої методики засобами математико-статистичної обробки отриманих результатів. Разом із тим, на нашу думку, експериментальна частина дослідження була б ще більш переконливою, якби авторка доповнила кількісний аналіз результатів їх якісною інтерпретацією. Зокрема, доцільно було б навести окремі приклади індивідуальних освітніх досягнень студентів, результати їхньої проєктної або дослідницької діяльності, відгуки роботодавців чи керівників педагогічної практики щодо змін у рівні професійної підготовленості учасників експерименту. Такі матеріали дозволили б більш повно продемонструвати практичний вплив запропонованої методики на формування професійної

готовності майбутніх учителів технологій та зробили б інтерпретацію результатів педагогічного експерименту ще більш наочною й переконливою.

Зазначені зауваження мають дискусійно-аналітичний та рекомендаційний характер і жодним чином не ставлять під сумнів наукову цінність та достовірність результатів дисертаційної роботи, а тільки вказують на можливості їхнього подальшого розвитку.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Ребриної Марини Василівни «Методика підготовки майбутніх учителів технологій в умовах освітньо-наукового кластеру» є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне та практичне значення. За актуальністю, рівнем наукової новизни, обґрунтованістю висновків дисертація відповідає вимогам до наукових робіт на здобуття ступеня доктора філософії, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та технології).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії і методики
технологічної освіти Полтавського
національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка



Андрій ЦИНА